

De buurman van mijn opa.
Door Mattie Bruining-Hoeksma

Het verhaal van Ijje Wijkstra die in januari 1929 vier veldwachters doodschoot bij Lucaswolde/Doezum is vast wel bij ieder bekend. Ijje die niet wilde dat de vier veldwachters zijn vriendin Aaltje Wobbles mee zouden nemen voor een verhoor; ze had haar 6 kinderen in de steek gelaten terwijl haar man in de gevangenis zat. Mijn moeder had mij vroeger al verteld dat Ijje hun buurman was en dat ze moesten vluchten toen ze schoten hoorden. Ik ben er toen nooit echt op ingegaan, ach oude verhalen....

Maar toen ik in 2011 op internet een link vond naar de strafdossiers op de site van Tresoar werd ik opeens nieuwsgierig en zocht ik in de dossiers om de verhoren en getuigenverklaringen te lezen.

Wat was ik verrast toen ik de getuigenverklaring van mijn opa Ate Postma las in de processtukken.

Hij had het van dichtbij meegemaakt. Toen hij die vrijdagochtend 18 januari 1929 om half acht de melkbussen bij de weg zette heeft hij de vier veldwachters gezien en zelfs nog met ze gesproken, waarschijnlijk als laatste dus. Dat had ik niet eerder gehoord. De veldwachters vertelden hem dat ze Aaltje kwamen halen. Mijn opa heeft ook gezien dat Ijje schoot. Opa ging toen in huis 'om zijn kinderen in veiligheid te brengen'. Toen ik dat las realiseerde ik me wat dat geweest moet zijn: Vijf kinderen en een zwangere vrouw naar familie in Kornhorn begeleiden, door de besneeuwde weilanden in de koude ochtend. De oudste zus van mijn moeder Martje Postma was 7 ½ jaar, mijn moeder Aafke, bijna 6. Dan had je nog Haaye van 4 ½, Annie van 3 ½ en Joke van 1 ½.

Wat zal dat angstig zijn geweest, je wist immers niet wat de buurman zou gaan doen, zou hij op hun afkomen, misschien op hún schieten?

Ik ging dus mijn moeder, toen 88 jaar, bevragen naar die ochtend. Ze wist het nog goed: haar vader ging naar de Leidijk om de melkbussen bij de weg te zetten. De Rottelaan (nu de Polmalaan) was toen namelijk een zandpad. Opa Ate moest dus met de melkbussen langs het huis van Ijje en zag daar de veldwachters waar hij dus nog mee sprak. Toen opa terugkwam in huis verbood hij zijn oudste dochter Martje om naar school te gaan die dag. Ze zou dan langs het huis van Ijje moeten lopen en dat vond opa te gevaarlijk. Opa ging weer naar buiten en zag wat er gebeurde. Hij hoorde schoten en gekerm en zag dat Ijje speurend rondliep. Toen Ijje op het land van opa liep vond opa het te gevaarlijk worden. Hij pakte de jongste kinderen onder de arm, zijn vrouw spoorde de oudsten aan en ze verlieten de woning en gingen door het weiland, door de sneeuw, naar Kornhorn. In het eerste huis dat ze bereikten woonden kennissen en daar gingen ze naar binnen. Mijn moeder ging met een aantal van de kinderen en haar moeder Gepke naar oom Andries en tante Trientje (de Vries-de With) die verderop in Kornhorn woonden. Ze wist nog dat ze daar toen tussen de middag boerenkool aten. De andere kinderen bleven bij het eerste huis. Opa ging weer terug en moest toen naar Grootegast om een getuigenis af te leggen. Die is dus te lezen op de site van Tresoar (pag. 30).

De getuigenis van opa op 18 januari 1929 aan het politiebureau te Grootegast:
Getuige 5: Ate Postma, veehouder, oud 41 jaar, wonende te Doezum, gemeente Grootegast, die verklaarde:

“Hedenvoormiddag, 18 Januari 1929, omstreeks half acht uur liep ik langs het huis van Yje Wijkstra, staande onder Doezum, gemeente Grootegast, en zag, dat vier veldwachters bij het huis van Yje heen en weer liepen. Ik zag, dat veldwachter Van der Molen een paar maal naar het raam van het huis van Yje ging, wat hij daar deed weet ik niet, terwijl de

andere veldwachters op den zandweg voor het huis van Yje bleven. Toen ik de melk naar den weg bracht heb ik nog met de veldwachters gesproken en vroeg aan hen wat er aan de hand was, waarop Van der Molen mij vertelde dat zij, de vrouw, die bij Yje in huis was moesten hebben. Zoodra ik thuis was hoorde ik, dat er geschoten werd, hoe vaak weet ik niet. Na het eerste of tweede schot hoorde ik, dat er gekermd werd. Toen ik kort daarop op den zandweg kwam zag ik, dat Yje in knielende houding bij zijn huis lag en, dat hij in Zuidelijke richting schoot. Veldwachters zag ik toen niet. Ik was zeer bevreesd en bleef daarom op een afstand van ongeveer 120 M. van het huis van Yje verwijderd. Even nadat ik Yje zag schieten zag ik, dat hij om zijn huis heen alles afzocht. Weer even later zag ik, dat rook wolken uit het dak van het huis van Yje opstegen. Ik heb niet gezien, dat Yje weg ging, omdat ik mijn kinderen in veiligheid heb gebracht. Meerdere malen heb ik gezien, dat Yje in het bezit was van een militair geweer en een browning.”

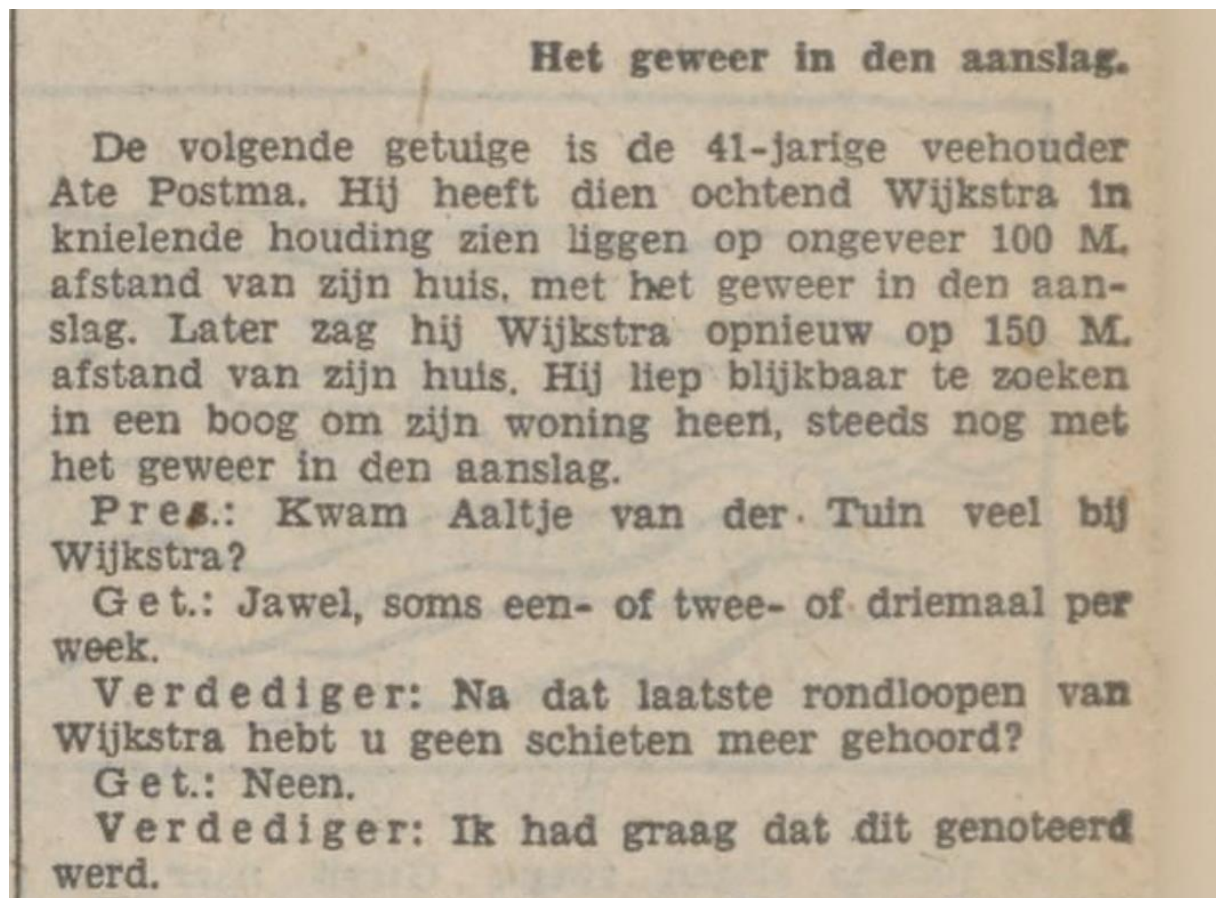
‘s Middags werden mijn oma en de kinderen weer thuisgebracht. De volgende dag is mijn moeder met opa wezen kijken bij het uitgebrande huis van IJje, zoals vele buurtgenoten getuige onderstaande foto.

Toen later de rechtszaak plaatsvond moest opa Ate ook in de rechtszaal getuigen. Zijn naam stond ook vermeld in een krant en die krant heeft jaren bij mijn opa en oma op de kast gelegen.

Gelukkig is er nu veel te vinden op internet. Op de site van historische kranten Delpher.nl vond ik nog oude artikelen. Daarin de verklaring die opa tijdens de

rechtszaak aflegde. Dit stond in 'Voorwaarts: sociaal-democratisch dagblad' 23 april 1929:

De zaak van Ijje Wijkstra liep uit op een hoger beroep in mei 1930. Ook daar was opa Ate Postma getuige. Dit stond in het Leeuwarder nieuwsblad van 9 mei 1930:

Get. A. Postma te Doezum is een buurman van Wijkstra geweest. Hij zegt dat Aaltje v. d. Tuin dikwijls bij Wijkstra was. Toen de moord gebeurde, woonde zij reeds eenigen tijd bij hem. Ook toen zijn oude moeder nog bij hem in huis was, kwam Aaltje er reeds.

De moeder zei van haar zoon, dat IJje den duivel gelijk was.

Op den morgen van den moord kwamen de veldwachters get. tegen op de Rottelaan. Zij hebben voor de woning van Wijkstra met elkaar gesproken.

Get. was bang dat het niet goed zou afloopen. Wijkstra zei wel eens tegen get., dat alle politiemannen „den kop moesten missen”.

Get. heeft de schoten gehoord en de veldwachters om het huis zien loopen. Dadelijk daarop vielen opnieuw schoten. Get. was ongeveer 300 meter van de plek verwijderd en zag IJje opeens uit de woning komen, over een stuk land loopen en in knielende houding op iemand richten. Zijn doel moet Meijer, toen de eenigst overgeblevene, zijn geweest.

Volgens mijn moeder vertelde opa over IJje dat hij altijd veel grootspraak had. Hij had eens tegen opa gezegd: “Als je in je huis voor het raam staat kan ik je zo raken”.

Opa en oma hadden duidelijk zicht op het huis van IJje, het lag er 150 tot 200 meter van af en ze zagen hem vaak een appel of zo van een paaltje schieten.

IJje woonde altijd nog thuis bij zijn moeder Sjouktje. Toen Aaltje bij hem in kwam wonen ging zijn moeder bij haar zoon Hendrik wonen, iets verderop ook aan de Polmalaan, schuin tegenover haar eigen woning. Volgens het verhaal van IJje was het net andersom: moeder ging bij Hendrik inwonen omdat ze niet veel meer kon en ziekelijk was en toen kwam Aaltje bij hem.

Deze buurvrouw Sjouktje kwam veel over de vloer bij opa en oma en hielp mee in het gezin. Ze was vaak voor hen aan het aardappelen schillen. Volgens mijn moeder was ze erg met het geloof bezig. Ze is tien dagen na de viervoudige moord overleden, van ontzetting is het vermoeden.

Na dit vreselijke gebeuren wilde oma Gepke verhuizen, ze wilde niet langer wonen daar waar het drama zich had afgespeeld. Opa kocht toen een boerderijtje aan de Provinciale weg en ze verhuisden op 12 mei 1929, dus nog hetzelfde jaar.

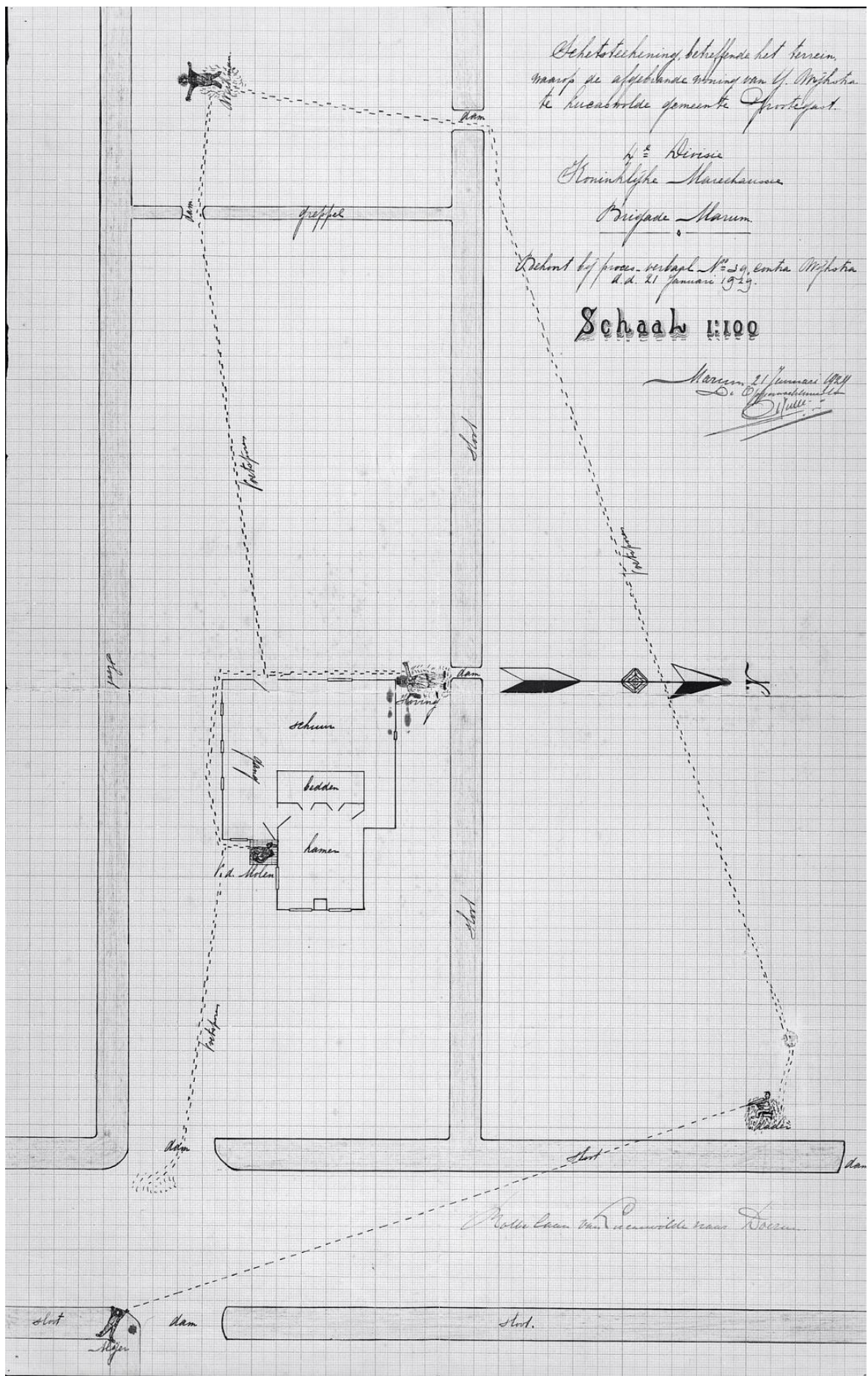
Beheerscheiding betreffende het terrein
naarop de afgeblonden winning van J. Wijnhoven
te huizenwilde gemeente Spierdijk.

N. E. Revisie
Koninklijke Mareschaussee
Prins van Marum

Behoort bij proces-verbaal N.º 29, contra Wijnhoven
d.d. 21 Januari 1929.

Schaal 1:100

Marum 21 Januari 1929
De Officier van de Mareschaussee
Stille

De situatietekening van de plekken waar de doodgeschoten veldwachters lagen. Zo'n 150 tot 200 meter ten noorden, aan de rechterkant van de tekening, was het boerderijtje van opa en oma.

Opa Ate had van Ijje al eens een pistool gekregen. Het heeft jarenlang op een kast gelegen in hun boerderijtje te Kornhorn. De jongste zoon Jan Postma nam het later mee naar zijn woning in Franeker. Schrijver Libbe Henstra heeft het vandaar naar het politiemuseum in Zaandam gebracht. Daar ligt het nu in een vitrine.